

доступу: <http://www.un.org/russian/esa/social/disabled//chapter4.htm>.

6. Декларация прав ребенка: Принята резолюцией 1386 (XIV) Генеральной Ассамблеи ООН от 20.11.1959 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/childdec.shtml.

7. The Road to Independent Living in the USA: an historical perspective and contemporary challenges // Disability World A bimonthly web-zine of international disability news and views. Issue no. 20 September-October, 2003. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.disability_world.org/09-10_03/il/ihistory.shtml.

8. Декларация о правах умственно отсталых лиц: Принята резолюцией 2856 (XXVI) Генеральной Ассамблеи от 20.12.1971 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/retarded.shtml.

9. Всемирная программа действий в отношении инвалидов 1982 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/russian/documents/decl_conv/declarations/.shtml.

10. Стандартные правила обеспечения равных возможностей для инвалидов: Приняты резолюцией 48/96 Генеральной Ассамблеи от 20 декабря 1993 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disabled.shtml.

11. Права человека и инвалиды // Серия исследований № 6. Подготовлено Специальным докладчиком Подкомиссии по предупреждению дискриминации и защите меньшинств ООН г-ном Леонардо Деспуй. – Нью-Йорк, 1993.

12. Конвенция о правах ребенка: Принята резолюцией 44/25 Генеральной Ассамблеи от 20.11.1989 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml.

13. Овсяк А.А. Конвенция ООН о правах инвалидов важный договор для защиты уязвимых групп населения // Юрист-международник. – 2007. – № 3. – С. 35-40.

14. Americans with Disabilities Act of 1990 (with changes of 01.01.2009) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ada.gov>.

15. Всеобъемлющая и единая международная конвенция о поощрении и защите прав и достоинства инвалидов: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 56/168 от 19.12.2001 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/disabilities>.

16. CRC General Comment No. 9 (2006) «The rights of children with disabilities» CRC/C/GC/9 of 27.02. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>.

17. Recommendation CRC/C/69, Section D “General discussion on the rights of children with disabilities” of 1997. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www2.ohchr.org/english/bodies/cic/docs/discussion/children_disabilities.

18. Panel on Children with Disabilities. New York, 3 August 2005. The CRC and Children with Disabilities. Some recent and future developments. Jaap F. Dock. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/nghts/documents/ahc6sidc3augl.doc>.

Надійшла до редакції 27.03.2012

СИТНИК Ю.М., здобувач

(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 342.7

ВИДИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА СВОБОДУ ОБ'ЄДНАННЯ У ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ

Розглянуто джерела загальних критеріїв класифікації конституційних прав і свобод та сформульовано види конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії та їх характеристику.

Ключові слова: класифікація конституційних прав і свобод, критерії класифікації конституційних прав і свобод, види конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії.

Рассматриваются источники общих критериев классификации конституционных прав и свобод и формулируются виды конституционного права на свободу объединения в политические партии и их характеристика.

Ключевые слова: классификация конституционных прав и свобод, критерии классификации конституционных прав и свобод, виды конституционного права на свободу объединения в политические партии.

This article examines the sources of general criteria for classification of constitutional rights and freedoms and the formulation of the constitutional right to freedom of association in political parties and their characteristics.

Keywords: classification of constitutional rights and freedoms, the criteria for

classification of constitutional rights and freedoms, types constitutional right to freedom of association in political parties.

Проблема класифікації конституційного права на свободу об'єднання громадян у політичні партії має важливе теоретичне і практичне значення. Від виду права на свободу об'єднання громадян у політичні партії залежать і методи його реалізації. У свою чергу, реалізація названого конституційного права вирішує одне з важливих практичних завдань участі громадян в управлінні державними і громадськими справами.

Проблемам, суміжним із класифікацією права на свободу об'єднання громадян у політичні партії, приділяли значну увагу такі учені: О. Домбровська, А. Олійник, Ю. Тодика, С. Бахіна, В. Кравченко, В. Погорілко, П. Рабінович, М. Хавронюка, Н. Шукліна, О. Фрицький, Є. Гіда, Ю. Римаренко та ін. Але, на жаль, в юридичній науці ще не було спроб дати визначення видів саме конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії, незважаючи на важливу роль цих прав і свобод у побудові громадянського суспільства та правової держави.

Метою дослідження є виділення видів конституційного права громадян України на об'єднання у політичні партії та характеристика кожного з них.

Відповідно до мети завданнями даної роботи є: а) аналіз джерел загальних критеріїв класифікації конституційних прав і свобод; б) формулювання видів конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії та їх характеристика; в) висновки і рекомендації щодо предмета дослідження.

Важливе значення для з'ясування сутності прав на свободу об'єднання у політичні партії мають класифікації суб'єктивних прав, що пропонувалися і пропонуються юридичною наукою. Як зазначає П. Рабінович, класифікація суб'єктивних прав набуває практичного значення при проектуванні конституції та інших законів будь-якої держави (зокрема, України), оскільки здатна сприяти забезпеченню повноти і обґрунтуванню послідовності викладу таких прав у законодавстві [1, с. 19].

За радянських часів юридична наука, зокрема державознавство, мали загалом коментаторський характер. Тому, наприклад, пропоновані у літературі з теорії держави і права та державного права класифікації суб'єктивних прав були орієнтовані виключно на систему Основного Закону і тих його розділів, де відповідні права закріплювалися. Подібна ситуація існує і в наші дні.

За будь-яких умов, саме в радянській літературі, починаючи з середини минулого століття, набула поширення класифікація прав і свобод на особисті, політичні і соціально-економічні. Названа «тріада» практично залишалася незмінною, хоча деякі радянські, сучасні російські та вітчизняні автори додавали і додають до неї деякі інші групи прав, сформовані за різними критеріями. Відповідна класифікація ґрунтується на поділі прав і свобод, залежно від сфери буття, з якою вони об'єктивно співвіднесені, від суспільного значення правовідносин, що виникають унаслідок їх реалізації.

Розглядувана класифікація прав і свобод сприйнята у новітній конституційній практиці різних держав, за об'єктивними критеріями не віднесених до «соціалістичних». Іноді цю класифікацію трактують як міжнародно-правову, адже вона знайшла відбиток у назвах і змісті міжнародних договорів з прав людини, насамперед у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права та Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права [2, с. 47]. Тому не випадково її характеризують як «універсальну» класифікацію. Зазначимо, що, ратифікувавши пакти, Україна сприйняла згадувану класифікацію прав і свобод і фактично надала їй значення офіційної.

Окрім цього, цікавими є «авторські» класифікації прав людини. До числа таких, зокрема, можна віднести класифікацію прав і свобод запропонованих П. Рабіновичем та М. Хавронюком. Так, за змістом (характером людських потреб), що цими правами забезпечуються, вони поділяють права на фізичні (життєві), особистісні, культурні (гуманітарні), економічні та політичні [3, с. 10-11].

Ю. Римаренко, наприклад, усі права людини поділяє на моральні та позитивістські. До моральних він відносить усі можливості людини і громадянина, які регулюються нормами моралі, а до позитивістських – ті, що закріплені нормами права [4, с. 147-148].

О. Домбровська, поділяючи позицію С. Бахіна щодо класифікації прав людини на офіційні і неофіційні [5, с. 42], виділяє такі групи конституційних прав і свобод, як громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні [6, с. 27]. З такою класифікацією можна було б

погодитися, за винятком групи екологічних прав і свобод. З цього приводу більш прийнятною є позиція А. Олійника. Він, досліджуючи критерії класифікації конституційних свобод, виділяє громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні та особисті свободи [7, с. 74].

Розглядаючи класифікацію прав і свобод людини та громадянина, О. Фрицький підкреслює, що вони можуть здійснюватися за різними підставами. Як результат, на його думку, одні й ті самі права і свободи будуть одночасно належати до двох, а то й більше класифікаційних груп, а підстави, за якими вони об'єднуються, будуть досить різноманітні. Він виділяє: 1) природні (особисті) права і свободи людини; 2) громадянські права; 3) економічні права; 4) соціальні права; 5) культурні права і свободи; 6) політичні права і свободи. [8, с. 168]. Цю позицію розділяє також Н. Шукліна, яка дає таку класифікацію конституційних прав і свобод: 1) громадянські права і свободи; 2) політичні права і свободи; 3) економічні, соціальні та культурні права і свободи [9, с. 215].

П. Рабінович та І. Панкевич дають класифікацію прав людини залежно від видів їх обмеження: 1) залежно від онтологічної суті явища, що обмежує права людини, виділяють природні та соціальні; 2) за характером зв'язку з волею суб'єкта пропонують досліджувати: а) абсолютно об'єктивні; б) відносно об'єктивні; в) суб'єктивно-об'єктивні; г) суб'єктивні; 3) за обсягом прав людини, стосовно яких встановлено обмеження, виділяють: а) загальні; б) спеціальні; в) виключні; 4) залежно від ступеня соціальної обґрунтованості: цілком підставні, в основному підставні, недостатньо підставні, безпідставні; 5) залежно від політико-юридичного статусу правообмежуючого суб'єкта: державні, міжнародно-всесвітні, регіональні, міждержавні, недержавні; 6) залежно від юридичної значущості, закріпленості у законодавстві або інших юридичних джерелах: легальні, позалегалі, антилегалі; 7) за видовою належністю державного органу, який здійснює право обмеження: законодавчі, президентські, управлінські, судові; 8) залежно від регулятивної природи юридичного акта, яким встановлено розглядувані межі: загальні (нормативні), індивідуальні (казуальні); 9) залежно від юридичної природи нормативного акта, в якому встановлено межі прав: законодавчі, підзаконні; 10) за характером тривалості (чинності у часі): постійні, тимчасові; 11) за колом людей, чії права обмежені: загальногромадянські, групові, індивідуальні; 12) залежно від стадії правового регулювання, на якій відбувалося правообмеження: правотворчі, правоінтерпретаційні, правозастосувальні, правореалізаційні; 13) за ступенем змістовної визначеності: повністю визначені (формальні), відносно визначені (зокрема, оціночні); 14) залежно від характеру логіко-гносеологічної операції, що нею опосередковувалося визначення меж: тлумачні, конкретизаційні, деталізаційні [10].

Ю. Тодика вважає, що класифікація прав і свобод людини і громадянина можлива на основі відповідних критеріїв: 1) залежно від суб'єктів вони поділяються на права і свободи людини і права і свободи громадянина. Обсяг прав у громадян більший, аніж у негромадян; 2) залежно від виду суб'єкта вони поділяються на індивідуальні і колективні; 3) за генезисом — на природні (природжені) і похідні (сформульовані в законах, у міжнародних пактах); 4) за характером утворення — на основні (конституційні) і доповнюючі (конкретизуючі); 5) за черговістю їх включення до конституцій — на права першого, другого та третього покоління; 6) за ступенем їх абсолютизації поділяються на такі, що підлягають обмеженню, і такі, що не підлягають обмеженню; 7) за змістом — на громадянські (особисті), політичні, економічні, соціальні і культурні [11, с. 142].

В. Кравченко виділяє такі критерії і види: 1) за суб'єктом — права людини і права громадянина; 2) за черговістю їх включення до конституції — першого покоління, другого покоління, третього покоління; 3) за генезисом — природні, похідні від природних; 4) за змістом — особисті або громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні [12, с. 143-149].

Є. Гіда групує права людини за такими критеріями: а) за можливостями реалізації права поділяються на реальні та декларативні; б) за способом закріплення такі, що закріплені у міжнародному та внутрішньонаціональному праві; в) за суб'єктами виділяються колективні і індивідуальні права; г) за формою вираження виділяються юридично закріплені та юридично не закріплені права; г) за часом виникнення — першого, другого та третього покоління; д) за системою групування — на фундаментальні (основні) та права участі [13, с. 148-151].

О. Совгіря і Н. Шукліна, досліджуючи різні групи конституційних прав, свобод і обов'язків, виділяють такі критерії для їх класифікації: 1) за історичним розвитком вони виділяють: а) перша хвиля (покоління); б) друга хвиля; в) третя хвиля; 2) за юридичним розмежуванням між правом і свободою: а) суб'єктивні права; б) суб'єктивні свободи; 3) за суб'єктом: а) права

людини; б) права громадянина; 4) за кількістю суб'єктів: а) індивідуальні; б) колективні; 5) за кількістю можливостей, що містяться у праві: а) основні; б) додаткові; 6) за змістом: а) особисті (громадянські); б) політичні (публічні); в) економічні, соціальні, культурні [14, с. 136-140].

Отже, існують різні критерії для класифікації конституційних прав і свобод людини і громадянина. На нашу думку, конституційне право громадянина України на свободу об'єднання у політичні партії може бути згруповане за різними критеріями класифікації. Такими критеріями класифікації названого конституційного права, на нашу думку, є поділ його за: 1) суб'єктом; 2) часом виникнення чи черговістю включення до конституції; 3) за розмежуванням між правом і свободою; 4) генезою; 5) видом суб'єкта; 6) ступенем його абсолютизації; 7) характером утворення; 8) змістом; 9) територією дії тощо.

Критерії, що застосовуються для класифікації усіх конституційних прав і свобод чи певної їх групи, можуть бути використані і для класифікації окремого конституційного права, включаючи і конституційне право на свободу об'єднання у політичні партії.

Під видами конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії ми розуміємо поділ названого права чи окремих його можливостей за певними критеріями, що вироблені доктриною чи закріплені нормативно-правовими актами, на окремі групи з метою їх ефективної реалізації.

Залежно від сформульованих критеріїв конституційне право громадян України на свободу об'єднання у політичні партії може бути згруповане на такі види. За суб'єктом – це право громадянина України, який відповідно до Конституції України має право об'єднуватися у політичні партії, якщо він досяг вісімнадцяти років і не визнаний судом недієздатним. Іноземці, особи без громадянства і особи з подвійним громадянством такого права в Україні не мають.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р., членами політичних партій не можуть бути такі категорії громадян України: 1) судді; 2) працівники прокуратури; 3) працівники органів внутрішніх справ; 4) співробітники Служби безпеки України; 5) військовослужбовці; 6) працівники органів державної податкової служби; 7) персонал органів державної кримінально-виконавчої служби України [15]. Пропонуємо названу статтю Закону доповнити таким чином: а) у пункті 7 замість слів “кримінально-виконавчої” застосувати слово “пенітенціарної”; б) пункт 8 слід сформулювати так “працівники прикордонної і митної служби”.

Конституційне право на свободу об'єднання у політичні партії за черговістю включення до конституції належить до прав першого покоління. «Першим поколінням» прав людини визнаються ті традиційні ліберальні цінності, які були сформульовані у процесі здійснення буржуазних революцій, а потім конкретизовані і розширені в практиці та законодавстві демократичних держав.

За генезою конституційне право на свободу об'єднання у політичні партії є похідним від природного і закріплюється за громадянином після досягнення ним вісімнадцяти років. Законодавчо це право було закріплено за громадянами України 16 червня 1992 р., а конституційне закріплення воно отримало з прийняттям Конституції України 1996 р.

За видом суб'єкта конституційне право на свободу об'єднання у політичні партії належить до індивідуальних прав. Кожен громадянин України самостійно вирішує, брати йому участь в об'єднанні чи ні. Ніхто не може бути примушений до вступу в політичну партію або обмежений у праві добровільного виходу з політичної партії.

За ступенем абсолютизації конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії розрізняють декілька правил його обмеження. По-перше, будь-яке пряме чи непряме обмеження права громадян України на свободу об'єднання у політичні партії за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками забороняється. По-друге, утворення і діяльність політичних партій забороняється, якщо їх програмні цілі або дії спрямовані на: 1) ліквідацію незалежності України; 2) зміну конституційного ладу насильницьким шляхом; 3) порушення суверенітету і територіальної цілісності України; 4) підірив безпеки держави; 5) незаконне захоплення державної влади; 6) пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової чи релігійної ворожнечі; 7) посягання на права і свободи людини; 8) посягання на здоров'я населення. По-третє, забороняється створення і діяльність політичних партій, керівні органи чи структурні осередки яких знаходяться за межами України,

а також будь-яких структурних осередків політичних партій в органах виконавчої та судової влади, у Збройних Силах та Державній прикордонній службі України, Державній спеціальній службі транспорту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, на державних підприємствах, в установах і організаціях, державних навчальних закладах.

Отже, Конституція і закони України визначають випадки, коли конституційне право на свободу об'єднання у політичні партії може бути обмежене. Обмеження цього права без законних підстав не допускається.

За характером утворення конституційне право громадян України на свободу об'єднання у політичні партії є основним правом. Загальновідомо, що усі конституційні права є основними. Виокремлення групи основних прав зовсім не означає, що усі інші права є другорядними. Ідеться лише про те, що основні права складають стрижень суб'єктивних прав людини і громадянина.

За змістом конституційне право, що досліджується, на нашу думку, належить до політичних прав. Його політична природа підтверджується тим, що це можливості громадян України: а) висувати кандидатів на виборах до органів державної влади і органів місцевого самоврядування; б) пропонувати кандидатури до складу виборчих комісій; в) створювати депутатські об'єднання у представницьких органах державної влади і органах місцевого самоврядування; г) формувати органи виконавчої влади; д) встановлювати й підтримувати міжнародні зв'язки з політичними партіями та іншими громадськими об'єднаннями зарубіжних країн, вступати у міжнародні союзи й асоціації; е) створювати виборчі блоки; ж) брати участь у розробці рішень органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

Політичні партії в Україні, підкреслюється у Законі України «Про політичні партії в Україні», створюються і діють тільки із всеукраїнським статусом» (ч. 2 ст. 3). Звідси за територією дії конституційне право громадян України на свободу об'єднання у політичні партії є всеукраїнським.

Отже, відповідно до сформульованих критеріїв класифікації, конституційне право громадян України на свободу об'єднання у політичні партії є: за суб'єктом – це право громадянина України, за черговістю включення до конституцій належить до прав першого покоління, за генезою є похідним від природного, за видом суб'єкта – індивідуальне право, за ступенем його абсолютизації воно може бути обмежене відповідно до закону, за характером утворення це основне право громадянина, за змістом воно належить до політичних прав, за територією дії воно є всеукраїнським.

Підсумовуючи викладене, можна зробити такі висновки і рекомендації щодо предмета дослідження:

1. Під видами конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії ми розуміємо поділ названого права чи окремих його можливостей за певними критеріями, що вироблені доктриною чи закріплені нормативно-правовими актами, на окремі групи з метою їх ефективної реалізації.

2. Існують різні критерії для класифікації конституційних прав і свобод людини і громадянина. На нашу думку, конституційне право громадянина України на свободу об'єднання у політичні партії може бути згруповане за різними критеріями класифікації. Такими критеріями класифікації названого конституційного права, на нашу думку, є поділ його за: 1) суб'єктом; 2) часом виникнення чи черговістю включення до конституцій; 3) за розмежуванням між правом і свободою; 4) генезою; 5) видом суб'єкта; 6) ступенем його абсолютизації; 7) характером утворення; 8) змістом; 9) територією дії тощо.

3. Відповідно до сформульованих критеріїв класифікації, конституційне право громадян України на свободу об'єднання у політичні партії є: за суб'єктом – це право громадянина України, за черговістю включення до конституцій належить до прав першого покоління, за генезою є похідним від природного, за видом суб'єкта – індивідуальне право, за ступенем його абсолютизації воно може бути обмежене відповідно до закону, за характером утворення це основне право громадянина, за змістом воно належить до політичних прав, за територією дії воно є всеукраїнським.

4. В якості рекомендації пропонуємо ст. 6 Закону України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р., яка передбачає коло суб'єктів, що не можуть бути членами політичних партій, доповнити таким чином: а) у пункті 7 замість слів “кримінально-виконавчої” застосувати слово “пенітенціарної”; б) пункт 8 сформулювати так “працівники прикордонної і митної служби”.

Список використаної літератури

1. Рабінович П. Основи права людини: поняття, класифікації, тенденції // Український часопис прав людини. – 1995. – № 1. – С. 14-22.
2. Капицын В.М. Права человека и механизм их защиты. – М., 2003.
3. Рабінович П.М., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина : навч. посіб. – К., 2004.
4. Римаренко Ю. Права людини (класифікація) // Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. – К., 2005. – Т. II: Права людини у контексті поліцейської діяльності. – С. 747-748.
5. Бахин С.В. О классификации прав человека, провозглашенных в международных соглашениях // Правоведение. – 1991. – № 2. – С. 41-51.
6. Домбровська О.В. Конституційне право на життя людини і громадянина та забезпечення його реалізації органами внутрішніх справ: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.0.02. – К., 2005.
7. Олійник А.Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні: Монографія. – К., 2008.
8. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підруч. – К., 2002.
9. Шукліна Н.Г. Загальні засади конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні // Конституційне право України: Підруч. / За ред. проф. В.Ф. Погорілка. – К., 1999. – С. 199-236.
10. Рабінович П. Права людини (класифікація меж) // Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. – К., 2005. – Т. II: Права людини у контексті поліцейської діяльності. – С. 749-751.
11. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / За ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. – К., 2002.
12. Кравченко В.В. Конституційне право України: Навч. посіб. – Вид. 3-тє, виправл. та доповн. – К., 2004.
13. Гіда С. Права людини (класифікація) // Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. – К., 2005. – Т. II: Права людини у контексті поліцейської діяльності. – С. 748-751.
14. Совгиря О.В. Конституційне право України: Навч. посіб. – К., 2008.
15. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. // ВВР. – 2001. – № 23. – Ст. 118.

Надійшла до редакції 06.02.2012

ЦИМБАЛЮК В.М., здобувач
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 342.736

СУТНІСТЬ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЗВЕРНЕННЯ ДО ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Визначено сутність права громадян на звернення на основі положень законодавства України та наукових поглядів вчених, констатовано комплексний характер цього права, взаємозумовленість та спорідненість з іншими (особистими, політичними) правами громадян.

Ключові слова: звернення громадян, право на звернення, публічна адміністрація, права громадян, публічний інтерес.

Определяется сущность права граждан на обращение на основе положений законодательства Украины и научных взглядов ученых, констатируется комплексный характер этого права, взаимозумовленность и родство с другими (личными, политическими) правами граждан.

Ключевые слова: обращения граждан, право на обращение, публичная администрация, права граждан, публичный интерес.

Article is devoted to defining the essence of citizens' right to appeal on the basis of legislation of Ukraine, scientific views of scientists, it is stated integrated nature of this law, mutual and relationship with others (personal and political) rights.

Keywords: Public Appeals, the right to appeal, public administration, civil rights, the public interest.

Незважаючи на більш ніж п'ятнадцятирічну практику дії розглядуваного закону, внесення до нього низки змін та доповнень не усунуло всі теоретичні та практичні проблемні питання. Зокрема, деякі з них залишаються не вирішеними і до сьогодні: хто може виступати су-

